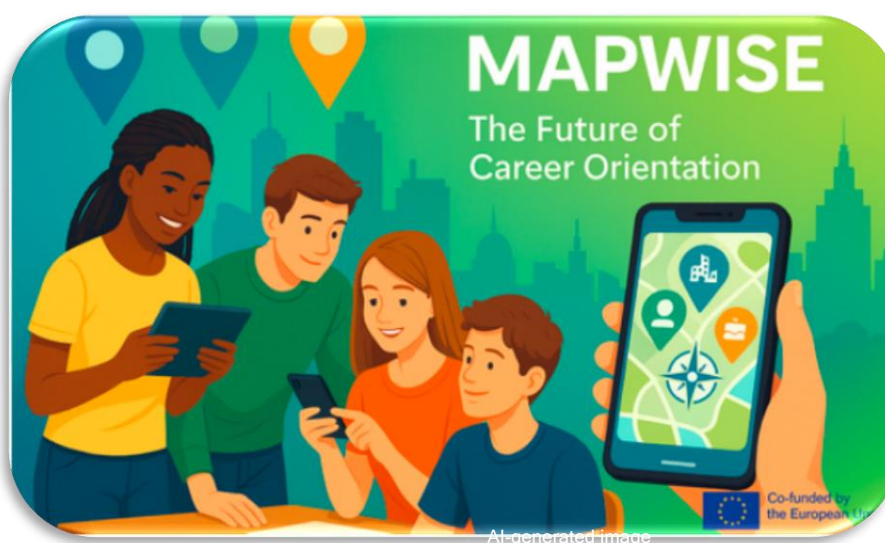

MAPWISE –

Kartiranje vseh poklicev z interaktivnim usposabljanjem za veščine

Od usmerjanja k izkušnjam: nov pristop k izbiri poklicne poti

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency

(EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Za številne mlade vprašanje »Kaj želim početi, ko odrastem?« predstavlja vir negotovosti. Zaradi velikega števila možnosti se je težko znajti, hkrati pa pogosto ni jasno, kako pridobiti konkreten vpogled v različne poklice. Odločitve je treba sprejeti, še preden imajo mladi na voljo kakršne koli praktične izkušnje.

AI-generated image

Analiza deležnikov (n = 456) razkriva, da ta izziv ni posledica zgolj pomanjkanja informacij. Pogosto primanjkuje dostopa do podjetij, jasnih kontaktnih točk in pregleda nad lokalnimi priložnostmi. Hkrati se mladi soočajo z ogromno količino informacij, v katerih se je težko znajti.

Izstopa tudi temeljno nasprotje: življenja mladih oblikuje digitalni svet, medtem ko je poklicno svetovanje še vedno močno vezano na fizične lokacije. Prav na tem stičišču se poraja ključno izhodišče za nove oblike svetovanja.

Ta dokument združuje ključne standarde poklicnega svetovanja, ki jih je mogoče prilagoditi na mednarodni ravni, z ustreznimi pedagoškimi pristopi ter jih povezuje s cilji projekta MAPWISE. Prikazuje, kako se teoretične osnove in empirična dognanja pretvorijo v konkretna načela oblikovanja in kako na tej podlagi nastane aplikacija MAP – praktično orodje za podporo pri raziskovanju, pridobivanju izkušenj in sprejemanju odločitev.

1 Karierno svetovanje in izobraževalni standardi

Karierno svetovanje je ključni del šolskega izobraževanja, namenjeno zagotavljanju uspešnega prehoda iz šole v poklicno usposabljanje, visokošolsko izobraževanje ali zaposlitev. Cilj je podpirati mlade pri sprejemanju premišljenih odločitev o njihovih prihodnjih izobraževalnih in kariernih poteh. To ne vključuje le zagotavljanja informacij o karieri in poteh usposabljanja, temveč tudi, in zlasti, razvijanja veščin odločanja, samorefleksije in realističnih pričakovanj glede sveta dela.

Mednarodne raziskave jasno kažejo, da učinkovito karierno svetovanje sledi uveljavljenim načelom kakovosti. Gatsbyjeva merila zagotavljajo uveljavljen okvir za to in opredeljujejo, kaj pomeni dobro karierno svetovanje – namreč, da je strukturirano, praktično in usmerjeno v resnični svet dela.

V kontekstu MAPWISE so še posebej pomembna tri načela.

V okviru projekta MAPWISE so zlasti pomembna tri načela.

Dostop do aktualnih in jasnih informacij o trgu dela ima ključno vlogo. Mladi potrebujejo pregledne informacije o poklicih, zahtevah delovnih mest in možnostih za razvoj, da imajo podlago za sprejemanje odločitev.

Poudariti je treba pomen neposrednih srečanj z delodajalci in zaposlenimi. Takšna srečanja mladim omogočajo vpogled v dejanske delovne procese in jim poklicne možnosti približajo na bolj otipljiv način.

Pomembnost praktičnih izkušenj v delovnem okolju, na primer prek delovne prakse ali obiskov podjetij. Takšne izkušnje pomagajo povezati abstraktne informacije z vtisi iz resničnega življenja ter s tem spodbujajo globlje razumevanje različnih poklicnih področij.

Ta načela poudarjajo, da je poklicno svetovanje še posebej učinkovito, kadar presega zgolj posredovanje informacij in vključuje elemente, ki temeljijo na izkušnjah. V tem kontekstu se kaže razkorak med zahtevami po kakovostnem poklicnem svetovanju in dejansko dostopnimi storitvami. Zlasti pogosto primanjkuje možnosti za stalen, lahko dostopen in praktičen stik s svetom dela. MAPWISE ta razkorak premošča s povezovanjem informacij, srečanj v resničnem okolju in praktičnih izkušenj v celovit, digitalen, a hkrati praktičen pristop.

2 Izobraževalna načela: izkustveno učenje in zaznana lastna zmožnost

Učinkovito poklicno usmerjanje ne temelji zgolj na informacijah, temveč na izkušnjah in delovanju. Z izobraževalnega vidika to utemeljujemo predvsem z dvema pristopoma: izkustvenim učenjem in zaznano lastno zmožnostjo (angl. *self-efficacy*). Oba predstavljata temelj za aktivno vključevanje v situacije iz resničnega življenja, namesto zgolj za pasivno sprejemanje znanja prek informacijskih kanalov.

Teorija izkustvenega učenja Davida A. Kolba opredeljuje učenje kot proces, v katerem znanje nastaja in se nadalje razvija prek konkretnih izkušenj (Kolb, 2014). Ključna je povezava med izkušnjo, refleksijo in uporabo. Za poklicno usmerjanje to pomeni, da mladi poklicev ne spoznavajo le prek opisov, temveč prek vpogledov v resnično delovno okolje, na primer z opazovanjem delovnih procesov ali neposrednim stikom s podjetji. Izkazalo se je, da praktične oblike učenja spodbujajo tako motivacijo kot veščine odločanja (npr. Kuijpers idr., 2011; Gaylor & Nicol, 2016; Alfeld idr., 2013).

S tem je tesno povezan koncept zaznane lastne zmožnosti (Bandura, 1997). Ta opisuje prepričanje posameznika, da je sposoben ukrepati in uspešno sprejemati lastne odločitve. Ta sposobnost je v procesu poklicnega usmerjanja še posebej pomembna: mladi, ki se dojemajo kot kompetentne, delujejo bolj proaktivno, sprejemajo jasnejše odločitve in jih dosledneje uresničujejo (Lent & Brown, 2013). Zaznana lastna zmožnost ne izvira iz informacij, temveč iz lastnega delovanja, občutka napredka in konkretnih izkušenj.

Hkrati se učni proces vse bolj seli v digitalno okolje. Mladi informacije iščejo na spletu, komunicirajo digitalno in se samoumevno gibljejo v hibridnih okoljih. Digitalna orodja lahko olajšajo orientacijo in podprejo raziskovanje, vendar svoj polni potencial dosežejo le, če so povezana z izkušnjami iz resničnega sveta (Redecker, 2017).

To ima jasne posledice za zasnovo poklicnega usmerjanja: ključ je v povezovanju digitalnega raziskovanja z izkušnjami iz resničnega sveta. Učeči se ne potrebujejo le informacij, temveč predvsem priložnosti, da te informacije preizkusijo v konkretnih okoliščinah in jih prenesejo v lastno delovanje. Prav tu nastopi projekt MAPWISE.

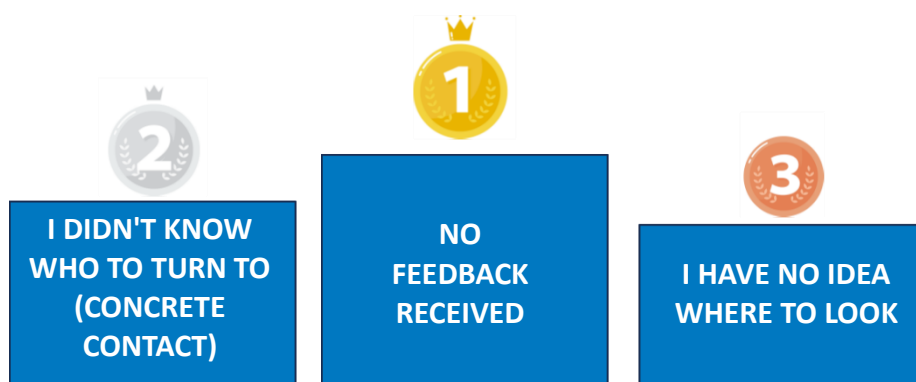
3 Empirična podlaga: Ugotovitve projekta MAPWISE

Teoretična izhodišča o izkustvenem učenju, občutku lastne učinkovitosti in praktičnem poklicnem svetovanju dopolnjujejo empirični podatki, zbrani v okviru projekta. V sklopu projekta MAPWISE so bile med učenci izvedene ankete, katerih namen je bil opredeliti ključne izzive v procesu poklicnega svetovanja z vidika ciljne skupine. V raziskavi je sodelovalo več kot 450 mladih iz Nemčije, Španije, Litve in Slovenije, starih pretežno od 12 do 18 let.

Rezultati razkrivajo jasno nasprotje: po eni strani obstaja načeloma veliko zanimanje za poklicno svetovanje, po drugi strani pa velja prepričanje, da obstoječe storitve ne nudijo bistvene pomoči.

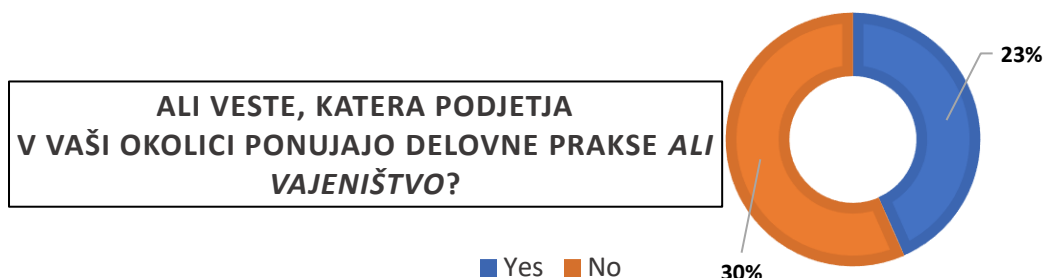
Številni udeleženci navajajo, da so tradicionalni testi poklicnih nagnjenj ali sposobnosti le omejeno uporabni. Hkrati pa večina izraža željo, da bi takšne storitve vsaj enkrat preizkusila. To kaže, da čeprav obstaja potreba po svetovanju, trenutne oblike te potrebe ne zadovoljujejo ustrezno.

Ti izzivi postanejo še posebej očitni v samem procesu iskanja.

Najpogostejše težave, s katerimi se srečujejo anketiranci pri iskanju delovnih praks, vajeništev, študijskih programov ali stalnega zaposlitve

Obstajajo tudi vrzeli, ko gre za dostop do informacij.

Hkrati si 41 % mladih želi bolj konkretnih vpogledov, na primer v obliki strukturiranega urnika za svoj prvi delovni dan ali pregleda tipičnih nalog.

Na splošno rezultati kažejo, da so mladi sicer motivirani za razmišljanje o svoji prihodnji karieri, vendar se pogosto soočajo s težavami zaradi pomanjkanja preglednosti, smernic in konkretnih priložnosti za začetek.

4 načela izobraževalnega oblikovanja za MAPWISE

Prejšnja poglavja jasno kažejo, da so izzivi, s katerimi se sooča karierno svetovanje, dobro razumljeni, prav tako pa tudi izobraževalna načela, ki omogočajo učinkovite rešitve. Ključni korak zdaj je, da se ta spoznanja prevedejo v konkretne ukrepe na regionalni, nacionalni in evropski ravni – in tukaj pride na vrsto MAPWISE.

Poudarek ni na izolirani uporabi teorije, temveč na njenem doslednem prevajanju v funkcionalne rešitve. Odločitve o oblikovanju izhajajo iz empirično ugotovljenih problemov in teoretičnih temeljev, ti pa se neposredno odražajo v aplikaciji MAP in vodniku MAP. Naslednje poglavje ponazarja to logiko: prikazuje, kako konkretne funkcije, strukture in scenariji uporabe izhajajo iz potreb in teorije.

4.1 Operacionalizacija izkustvenega učenja

Ključna ugotovitev tako teorije kot empiričnih raziskav je pomanjkanje vpogledov v svet dela iz resničnega sveta. Medtem ko teorija izkustvenega učenja poudarja, da trajno učenje izhaja iz konkretnih izkušenj, podatki iz terenske študije kažejo, da so takšne izkušnje pogosto na voljo le v omejenem obsegu med procesom kariernega svetovanja. Mladi imajo pogosto malo znanja o delovnih procesih v resničnem svetu in le redko imajo priložnost aktivno raziskovati različna karierna področja.

Ta kombinacija poudarja potrebo po tem, da se izkustveno učenje ne upošteva le v teoriji, temveč tudi po njegovi aktivni uporabi v praksi. MAPWISE to dosega tako da uporabnike vodi skozi aplikacijo, da bi raziskali delovna

okolja v resničnem svetu. Prek tako imenovanih »ogledov« so mladi na strukturiran način usmerjeni k podjetjem in zanimivim lokacijam za poklicno usposabljanje, ki jih lahko obišejo osebno. Aplikacija ne nadomešča izkušenj iz resničnega sveta, temveč deluje kot spodbujevalec in spremljevalec takšnih izkušenj.

Ker po Kolbovi teoriji učenje nastaja predvsem prek konkretne interakcije z okoljem, postanejo fizični obiski delovnih mest osrednji element poklicnega usmerjanja v okviru projekta MAPWISE. Digitalna aplikacija omogoča, da so te izkušnje dostopne, načrtljive in lahko dosegljive (z nizkim pragom vstopa).

4.2 Spodbujanje občutka lastne učinkovitosti

Poleg pomanjkanja izkušenj empirična analiza izpostavlja še en temeljni izziv: mnogim mladim se proces poklicnega usmerjanja zdi zmeden, zato niso prepričani, kako narediti prve korake. To pogosto vodi v pasivnost ali odlašanje.

Ker se občutek lastne učinkovitosti razvija predvsem prek osebnih izkušenj in aktivnega sodelovanja, projekt MAPWISE temelji na konceptu, ki uporabnikom omogoča samostojno raziskovanje. Namesto linearnega podajanja informacij aplikacija omogoča samostojno krmarjenje po različnih poklicnih področjih in podjetjih. Mladi se sami odločajo, katere lokacije bodo obiskali in katere informacije želijo podrobneje raziskati.

Takšen pristop se ne odraža le v samem izdelku, temveč tudi v procesu razvoja. Učenci in učitelji so v razvoj aktivno in nenehno vključeni, na primer prek anket in delavnic z deležniki v fazah testiranja in uvajanja. Na ta način so njihovi pogledi neposredno vključeni v projekt. Ključno je, da prav uporabniki sami pokažejo, kakšne koristi jim aplikacija prinaša.

To aktivno vključevanje dopolnjuje tradicionalne, bolj pasivne oblike podajanja informacij. Ker se občutek lastne učinkovitosti krepi z delovanjem in aktivnim sodelovanjem, je proces poklicnega usmerjanja v projektu MAPWISE – tako pri uporabi kot pri razvoju – zasnovan kot proces aktivnega raziskovanja, v katerem mladi sprejemajo odločitve, pridobivajo izkušnje in sami sooblikujejo potek procesa.

4.3. Nizkopražni dostop

Druga ključna težava so visoke ovire za vstop, ki jih mnogi mladi zaznavajo med procesom kariernega svetovanja. Zlasti formalne zahteve, postopki prijave ali nejasna pričakovanja vodijo do izogibanja ali zamud pri prvem stiku s podjetji.

Utemeljitev projekta zato poudarja potrebo po namernem oblikovanju nizkopragovnih dostopnih točk. MAPWISE to težavo obravnava tako, da ne ustvarja takojšnjega pritiska za prijavo, temveč omogoča neformalni pristop k

podjetjem. Aplikacija se opira na raziskovalne in igrive elemente, kot je zbiranje značk, ki olajšajo začetek in odpravljanje ovir.

Do dostopa se tako pride prek neformalnega raziskovanja in ne prek formalnih postopkov. Cilj je vzpostaviti začetne stike s svetom dela, še preden v ospredje stopijo konkretne prijave ali izbirni postopki.

4.4 Povezovanje digitalnih in fizičnih učnih okolij

Analiza kaže na jasen razkorak med digitalnim življenjem mladih in pretežno analognim svetom poklicnega svetovanja: informacije iščejo na spletu, medtem ko se izkušnje v resničnem svetu odvijajo zunaj njega.

Ker sta ti dve področji doslej pogosto ostajali ločeni, se projekt MAPWISE osredotoča prav na ta stični prostor. Aplikacija povezuje digitalne informacije z lokacijami v resničnem svetu, saj uporabnike usmerja neposredno k podjetjem in jim hkrati zagotavlja informacije, prilagojene konkretnemu kontekstu. Digitalne vsebine tako služijo pripravi na izkušnje v resničnem svetu, njihovi podpori in refleksiji o njih.

Poleg tega MAPWISE ciljno uporablja elemente igrifikacije za spodbujanje motivacije in aktivnega sodelovanja. Interaktivne in igrive oblike lahko okrepijo notranjo motivacijo ter spodbudijo učne procese z vzburjanjem radovednosti in spodbujanjem samostojnega raziskovanja (Poliakov idr., 2025). Sistemi nagrajevanja, kot so značke, lahko povečajo zavzetost, če so povezani s smiselnimi in zahtevnimi dejavnostmi ter se ne podeljujejo za nepomembna dejanja (Brandenburger in Janneck, 2023b). Cilj je podpreti učne procese, ne da bi pri tem nadomestili notranjo motivacijo; namesto tega želimo to motivacijo ciljno okrepiti.

To povezovanje predstavlja ključno inovacijo pristopa: aplikacija deluje kot most med digitalnim raziskovanjem, igrivim udeleževanjem in fizično izkušnjo ter tako omogoča celovit proces poklicnega svetovanja.

4.5 Lokalne korenine in prepoznavnost

Druga ključna ugotovitev je omejena ozaveščenost mnogih mladih o lokalnih podjetjih in možnostih usposabljanja. Mnogi anketiranci ne vedo, katera podjetja se nahajajo v njihovem lokalnem okolju ali katere priložnosti ponujajo.

Ker je karierno svetovanje močno odvisno prav od teh lokalnih razmer, se MAPWISE osredotoča na ciljno usmerjeno regionalno povezovanje. Platforma povečuje prepoznavnost lokalnih podjetij in jih neposredno vključuje v proces svetovanja. To ustvarja neposredno povezavo med učenci in njihovim lokalnim območjem ter olajša vzpostavitev prvega stika s potencialnimi delodajalci in ponudniki usposabljanja.

Hkrati je jasno, da je MAPWISE dolgoročno lahko učinkovit le, če se ujema z obstoječimi lokalnimi podpornimi strukturami. Zato projekt že aktivno išče sinergije z obstoječimi regionalnimi službami, šolami in deležniki v kariernem svetovanju, povezanimi s šolami, da bi vključil obstoječe strokovno znanje in zagotovil povezljivost.

Ta lokalna perspektiva je osrednjega pomena za logiko projekta: karierno svetovanje je trdno zasidrano v lastnem življenjskem okolju posameznika. Z večjo prepoznavnostjo in dostopnostjo regionalnih podjetij MAPWISE odločno koraka k premagovanju obstoječih ovir za dostop.

5 Vpliv na aplikacijo MAP in vodnik MAP

5.1 Aplikacija MAP

Aplikacija MAP je neposredno namenjena mladim in je zasnovana tako, da spodbuja samostojno uporabo in raziskovanje. Temelji na spoznanju, da se mnogi mladi težko strukturirajo pri strukturiranju procesa kariernega svetovanja in iskanju ustreznih vstopnih točk. Aplikacija uporabnikom omogoča aktivno raziskovanje lastne okolice in s tem spoznavanje resničnih delovnih mest. Z vsebinami, ki temeljijo na lokaciji, znanimi kot »Zanimivosti« in »Ogledi«, so podjetja vidna in dostopna. To preoblikuje karierno svetovanje iz abstraktnega iskanja informacij v konkreten, na izkušnjah temelječ proces. Hkrati aplikacija spodbuja samozavest uporabnikov. Mladi se sami odločajo, katere kraje bodo obiskali in katere vsebine bodo poglobljeno raziskali. Ta oblika samostojnega raziskovanja je skladna s ciljem projekta, ki omogoča aktivno sodelovanje in ne pasivno absorpcijo informacij. Motivacijski elementi, kot je gamifikacija, ta proces dodatno podpirajo. Znižujejo ovire za vstop in spodbujajo nadaljnjo uporabo s preoblikovanjem kariernega svetovanja v interaktivno in na vsakdanje življenje usmerjeno obliko.

Aplikacija MAP tako deluje kot nizkopragovno orodje, ki združuje digitalno raziskovanje z izkušnjami iz resničnega sveta in spodbuja mlade k aktivnemu sodelovanju pri kariernih priložnostih.

5.2 Priročnik MAP

Priročnik MAP dopolnjuje aplikacijo z zagotavljanjem izobraževalnega okvira in je namenjen učiteljem ter drugim deležnikom, vključenim v poklicno usmerjanje. Njegov glavni namen je zagotoviti izobraževalni okvir za uporabo aplikacije in njeno vključitev v obstoječe učne kontekste.

Priročnik ponuja konkretne pristope za vključevanje orodja MAPWISE v pouk in programe poklicnega usmerjanja. Ti vključujejo predloge za učna okolja, povezovanje raziskovanja in refleksije ter umeščanje aplikacije v dejavnosti, ki temeljijo na učnem načrtu.

Poleg tega priročnik omogoča ciljno usmerjeno vodenje in strukturiranje učnih procesov. Učitelji lahko pripravijo učne poti, določijo učne cilje in naknadno

ovrednotijo izkušnje učencev. To zagotavlja, da se aplikacija ne uporablja izolirano, temveč je vključena v pedagoško smiselni kontekst.

Literatura

- Alfeld, C., Charner, I., Johnson, L., & Watts, E. (2013). Work-based learning opportunities for high school students.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED574519.pdf>
- Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control.
- Gaylor, L., & Nicol, J. J. (2016). Experiential high school career education, self-efficacy, and motivation. <https://www.cje-rce.ca/index.php/cje-rce/article/download/2029/1845>
- Kolb, D. A. (2014). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development.
- Kuijpers, M., Meijers, F., & Gundy, C. (2011). The relationship between learning environment and career competencies of students in vocational education.
<https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.05.005>
- Lent, R. W., & Brown, S. D. (2013). Social Cognitive Model of Career Self-Management: Toward a unifying view of adaptive career behaviour across the life span.
- Redecker, C. (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu).
https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107466/pdf_digc_omedu_a4_final.pdf